

Eiro Latvijā: finansiālie ieguvumi un izmaksas

Uldis Rutkaste

Monetārās politikas pārvaldes
vadītāja vietnieks

Ekspertu saruna 2012. gada 5. septembrī

Ieguvums Nr. 1: Eiro ieviešana uzlabos Latvijas kredītreitingus

Moody's 06.04.2012 ziņojums par Latviju

Reitinga prognoze

Latvijas reitingu prognoze ir pozitīva (mainīta no stabilas 2011. gada jūnijā). **Pozitīvā prognoze atspoguļo** valsts (i) ekonomiskās izaugsmes atjaunošanos un pozitīvās vidēja termiņa izaugsmes izredzes; (ii) fiskālās konsolidācijas turpināšanos; (iii) un **progresu kritēriju sasniegšanā, kas nepieciešami eiro ieviešanai.**

Kāpēc reitings varētu tikt paaugstināts?

Fiskālās konsolidācijas turpināšana ekonomiskās situācijas uzlabošanās kontekstā, kas **tuvina Latviju eiro ieviešanas mērķim, varētu pozitīvi ietekmēt reitingu.**

Kāpēc reitings varētu tikt pazemināts?

Atkāpšanās no fiskālās konsolidācijas apdraudētu publisko finanšu stāvokli un **attālinātu no pievienošanās eiro zonai, negatīvi ietekmējot reitingus.** Papildus tam, vājāka ārvalstu banku īpašnieku iesaistīšanās, kas varētu palielināt banku sistēmas nosacītās saistības pret valdību, varētu radīt spiedienu uz reitingu pazemināšanu.

Eiro ieviešana uzlabos Latvijas kredītreitingus

S&P 11.05.2012 ziņojums par Latviju

Reitinga prognoze

Mēs varētu paaugstināt reitingus, ja privātais sektors turpinās samazināt ārvalstu saistības un fiskālie un inflācijas rādītāji ir saskaņā ar eiro ieviešanas mērķi. Mēs uzskatām, ka **pievienošanās eiro zonai un pieejamība Eiropas Centrālās bankas (ECB) resursiem kā pēdējās instances aizdevējam samazinātu Latvijas ārējā finansējuma riskus un palielinātu monetāro elastību.**

Pretēji tam, reitingus varētu pazemināt, ja Latvijas valdība vājinātu savu fiskālo pozīciju vai ārējais finansējums būtu grūtāk pieejams, piemēram, tādēļ, ka mātes bankas strauji samazinātu savu līdzdalību Latvijā.

Pēdējos paplašināšanās raundos Eiro zonā uzņemto valstu kredītreitingi pieauguši par 1 līdz 3 pakāpēm

Vadošo kredītreitinga aģentūru kredītreitinga vērtējuma pārmaiņas gadu pirms un pēc valsts iestāšanās eiro zonā

	<i>Standard&Poor's</i>			<i>Fitch</i>			<i>Moody's</i>		
	Pirms gada	Pēc gada	Kopā	Pirms gada	Pēc gada	Kopā	Pirms gada	Pēc gada	Kopā
Slovēnija	AA-	AA	+1	AA-	AA	+1	Aa3 (AA-)	Aa2 (AA)	+1
Kipra	A	A+	+1	A+	AA-	+1	A2 (A)	Aa3 (AA-)	+2
Malta	A	A	0	A	A+	+1	A3 (A-)	A1 (A+)	+2
Slovākija	A	A+	+1	A	A+	+1	A1 (A+)	A1 (A+)	0
Igaunija	A-	AA-	+3	BBB+	A+	+3	A1 (A+)	A1 (A+)	0

+/- bez pārmaiņām

+ 2 pakāpes

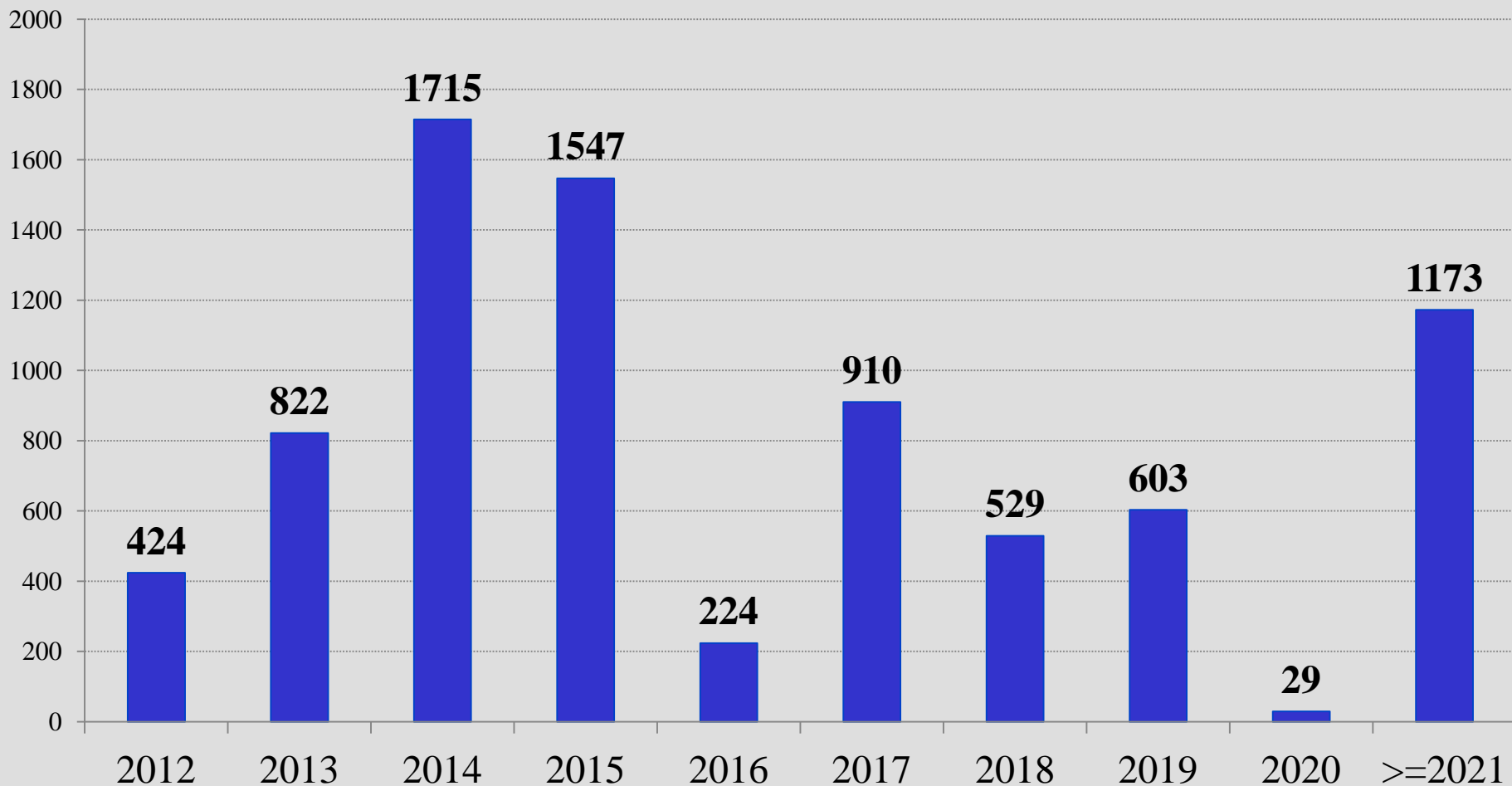
+ 1 pakāpe

+ 3 pakāpes

Latvijai jāpalielina kredītreitingi jau tuvākajā laikā, lai nepārmaksātu par starptautiskā aizdevuma refinansēšanu

Centrālās valdības parāda atmaksu grafiks pēc nomināla, milj. EUR (dati uz 31.05.2012)

Lai arī ko teiktu par kredītreitingu aģentūrām, to vērtējumam ir nozīme

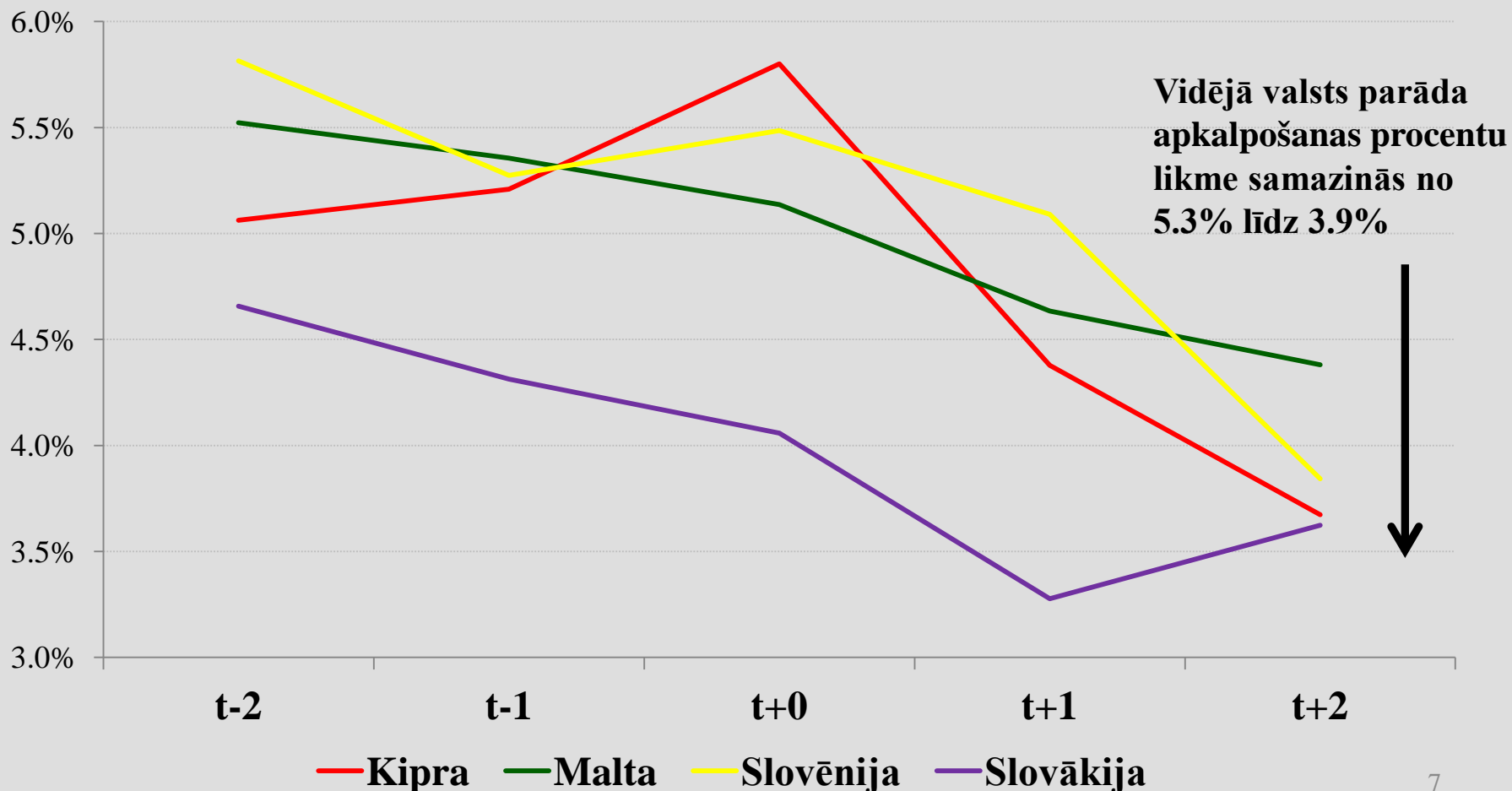
Ilgtermiņa procentu likmju starpība valstīm ar dažādiem kredītreitingiem

EUR un USD	S&P	Moody	Fitch	Vidējais
Likmju starpība	1.3	1.7	1.2	1.4
Nacionālā valūtā	S&P	Moody	Fitch	Vidējais
Likmju starpība	1.3	2.6	1.6	1.8

- 10 gadu valsts vērtspapīru likmju starpība starp:
 - valstīm, kurām reitings ir augstāks par 1 līdz 2 pakāpēm nekā Latvijai
 - un valstīm, kurām reitings ir zemāks par 1 līdz 2 pakāpēm nekā Latvijai
- izmantoti Bloomberg dati 45 valstīm ar atbilstošu reitingu laika posmā no 01.08.2011 līdz 15.08.2012
- EUR, USD likmes pieskaņotas ar *swap* likmju starpniecību

Pagātnes pieredze liecina par ievērojamu valsts finansēšanās izmaksu samazinājumu pēc eiro ieviešanas

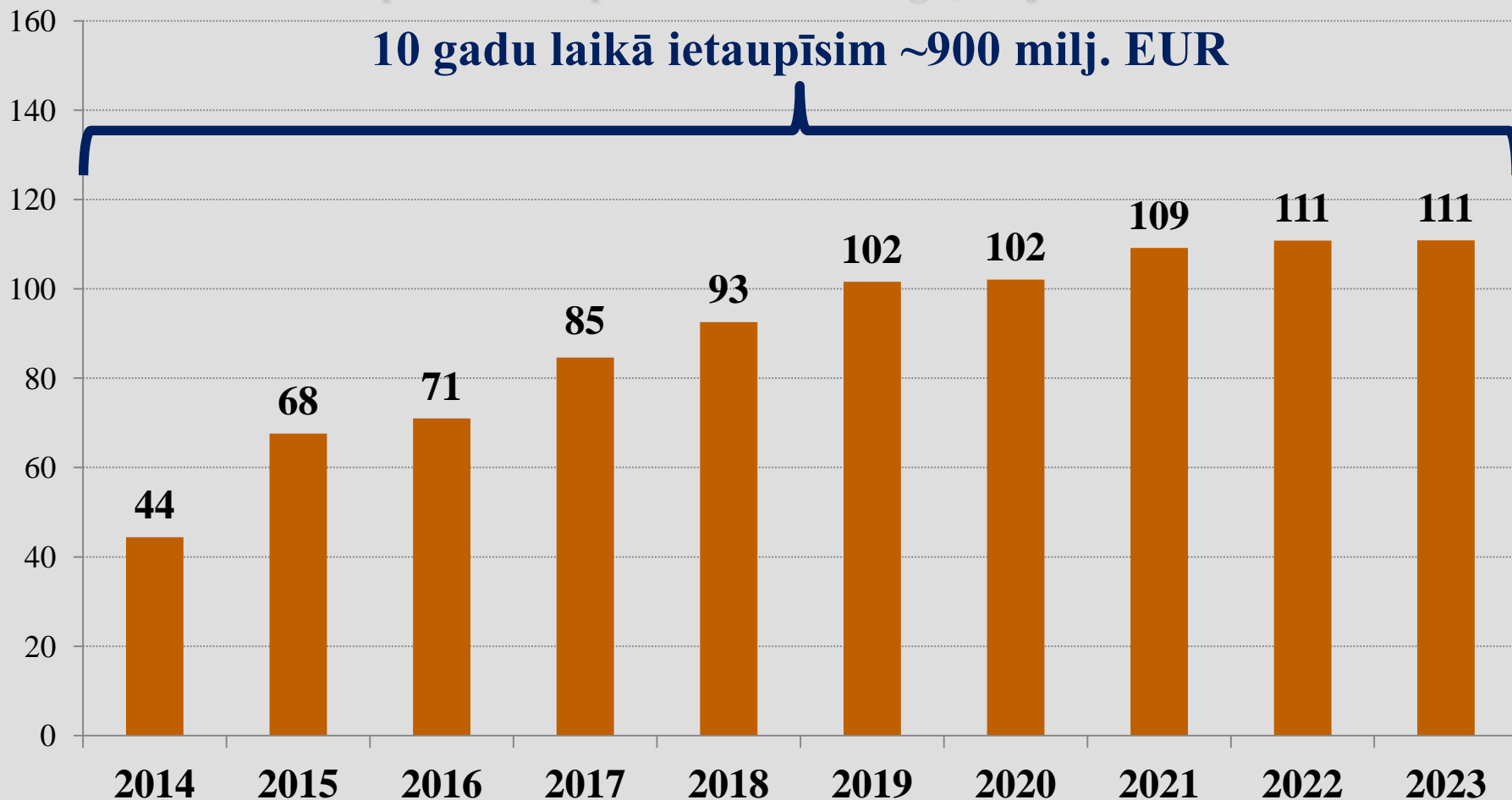
Gada procentu maksājumi pret centrālās valdības parādu attiecīgā gada beigās (t+0 ir eiro ieviešanas brīdis), %

Ieguvums Nr. 2: Valsts budžets 10 gadu laikā ietaupīs 900 milj. EUR procentu maksājumos

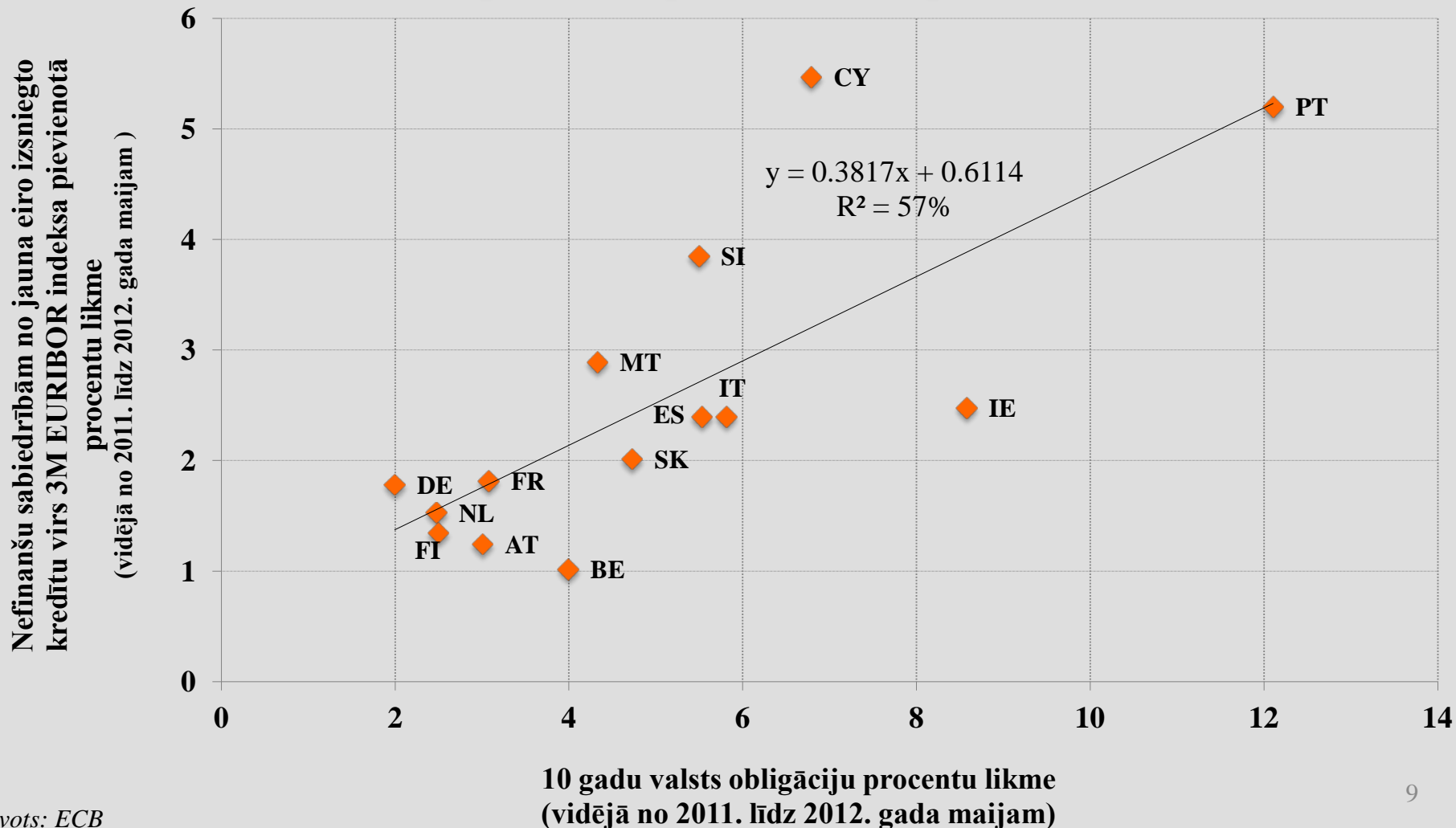
Papildu ikgadējie procentu maksājumi, neieviešot eiro un turpinot aizņemties un pārfinansēt parādu finanšu tirgū, milj. EUR

10 gadu laikā ietaupīsim ~900 milj. EUR

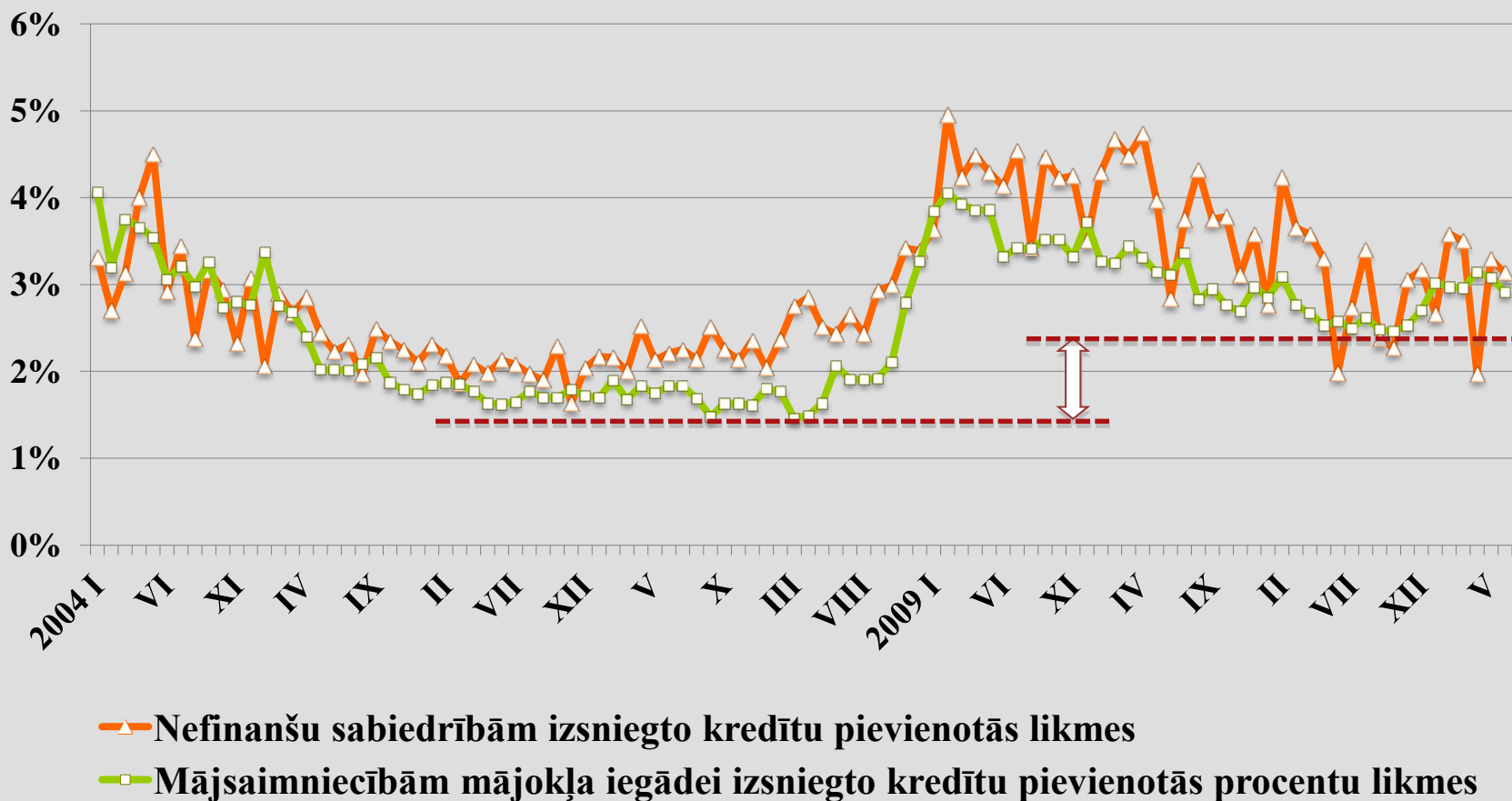
Ieguvums Nr. 3: Valsts kredītriska samazinājums atvieglos arī privātā sektora aizņemšanās nosacījumus

Saistība starp valsts un privātā sektora procentu likmēm

Latvijas kredītu likmēm ir samazināšanas potenciāls

Latvijas MFI no jauna eiro izsniegto kredītu virs 3M EURIBOR pievienotās procentu likmes (p.p.)

Ieguvums Nr. 4: Eiro ieviešana palielinās ārējo tirdzniecību

50%

5%

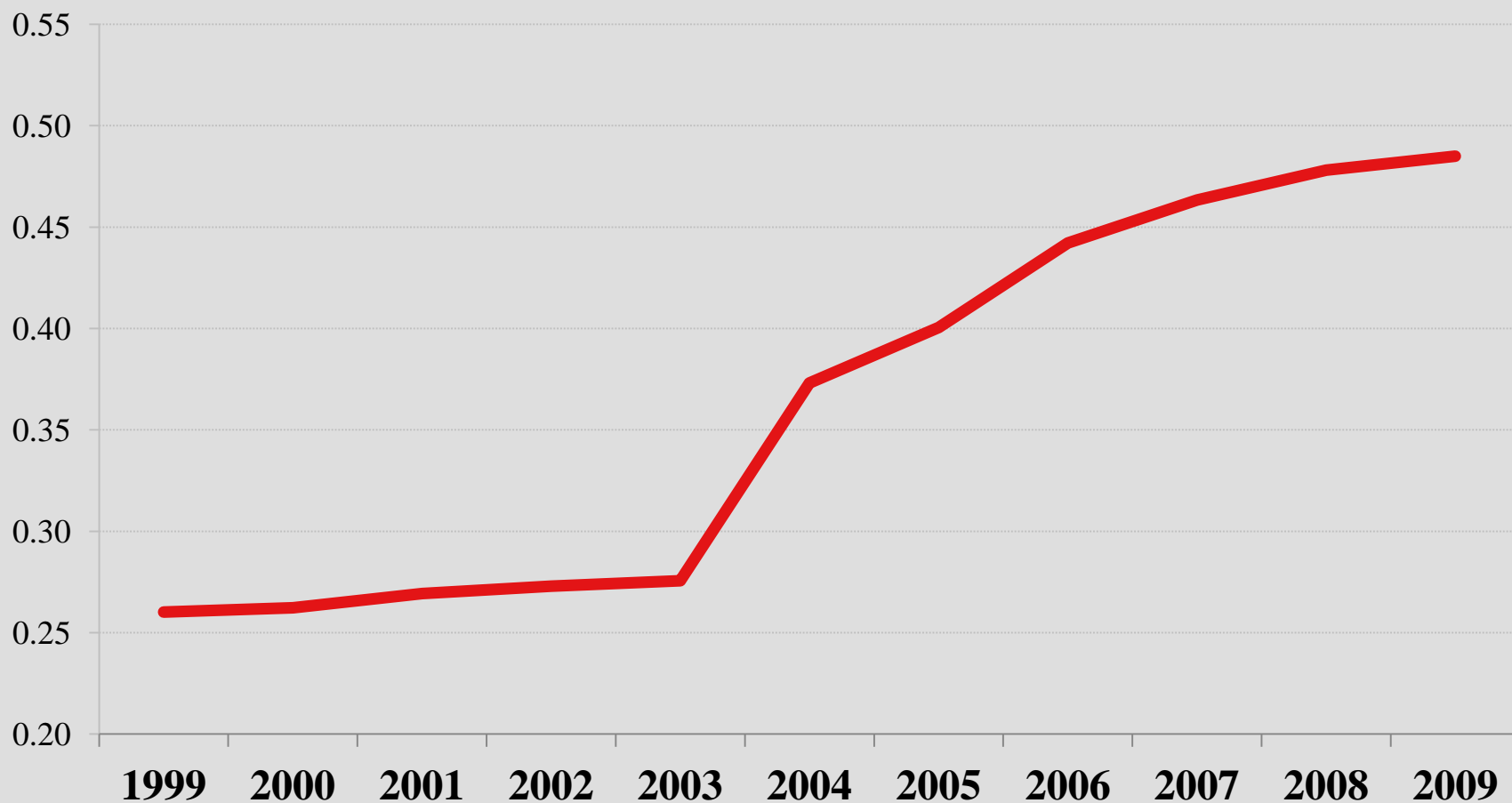
- **A.Rose (2000)** – sākotnējais novērtējums, ka ārējās tirdzniecības ieguvums ap **300%**.
- Pilnveidojot metodoloģiju, lai nošķirtu pārējos ekonomiskās integrācijas efektus uz ārējo tirdzniecību, vērtējums sašaurinās līdz pieaugumam robežās no **50%** (Rose un Wincoop (2000), Persson (2001), Nitsch (2002)) līdz **5%** (Nardis un Vicarelli (2003), Baldwin (2006), Baldwin un DiNino (2008)).
- **Secinājums:** vienota valūta ir tikai daļa no procesiem, kas palielina valstu savstarpējo tirdzniecību. Tomēr vienotā valūta stimulē tirdzniecību un sekmē turpmāku ekonomisko integrāciju.

Kā eiro ietekmē ārējo tirdzniecību?

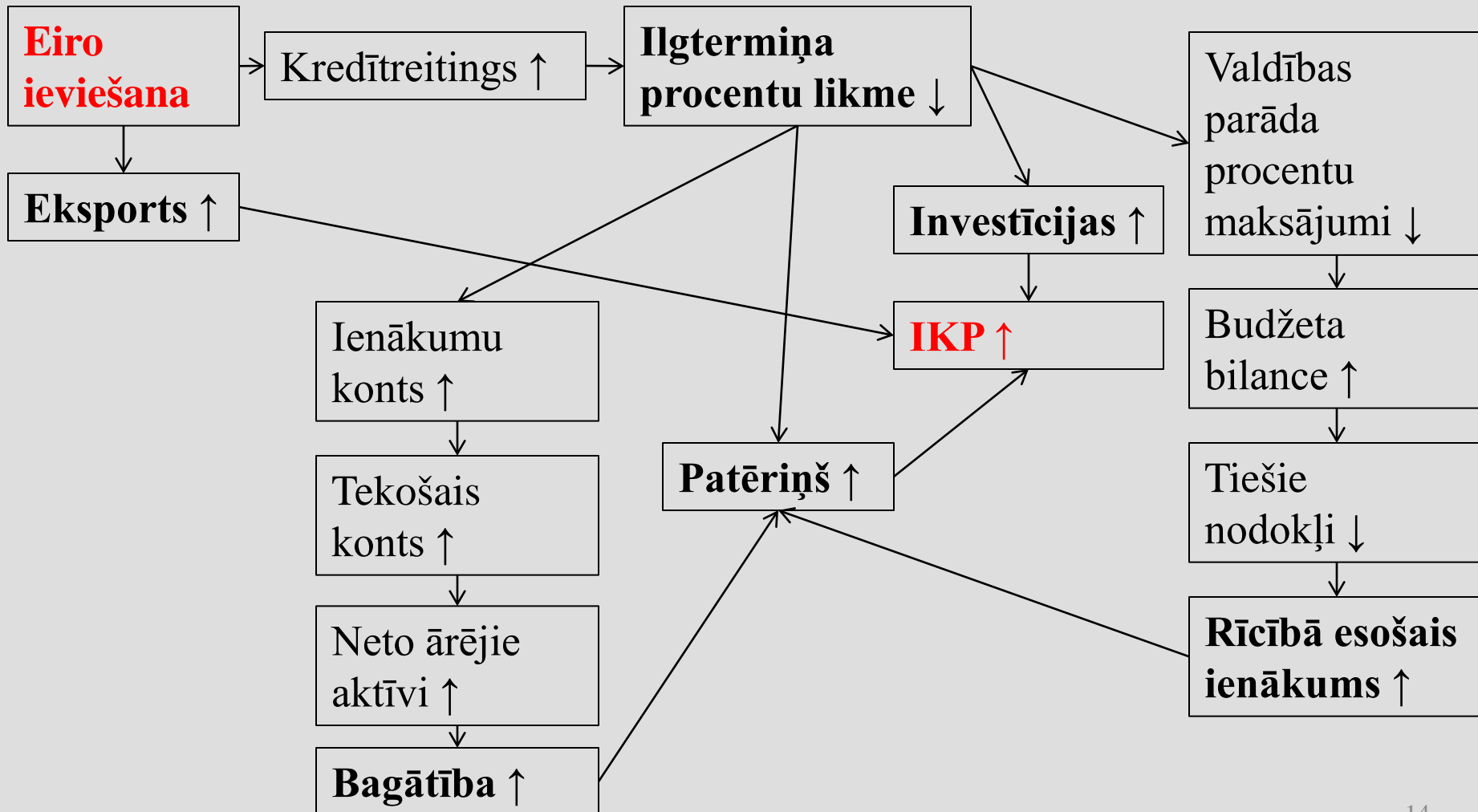
- **Relatīvo cenu kanāls.** Tā kā cenas ir atkarīgas no robežizmaksām un uzcenojuma, zemākai relatīvajai cenai var būt divi iemesli
 - eiro zonas valstu savstarpējās tirdzniecības izmaksu samazināšanās (zemākas darījumu izmaksas, zemākas valūtas riska apdrošināšanas izmaksas)
 - konkurences palielināšanās, kas liek cenām samazināties
- **Jaunu tirgojamo preču kanāls.** Eiro pamudināja uzņēmumus eksportēt uz eiro zonu plašāku produktu klāstu. Tā tika palielināts ne tikai jau iepriekš ārvalstīs pārdoto preču izvedums, bet stimulēta arī jaunu preču tirdzniecība.

Jau pēc iestāšanās ES Latvijas eksporta dažādība būtiski palielinājās, eiro ieviešana dos jaunu grūdienu eksporta izaugsmei

Relatīvā Latvijas preču eksporta daudzveidība uz ES, izteikta viena daļās pret Vācijas rādītāju

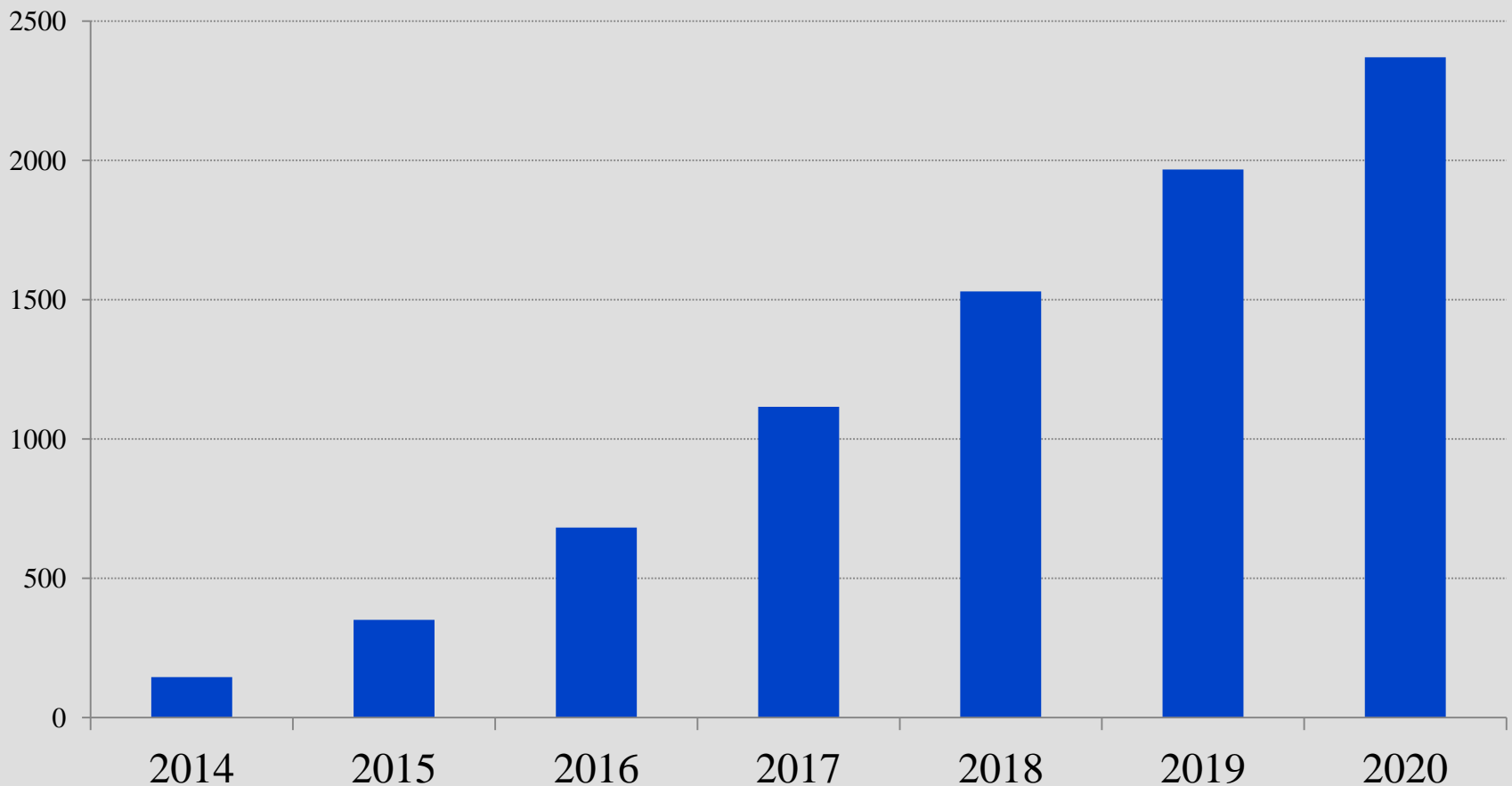

Eiro ieviešanas efekts LMM: vienkāršota ietekmes shēma

Ieguvums Nr. 5: Straujāka IKP izaugsme, papildus gūtie ienākumi vairāk kā 8 mljrd. EUR laikā no 2014. līdz 2020. gadam

Eiro ieviešanas radītais papildus IKP pieaugums, milj. EUR (2014. gada cenās)

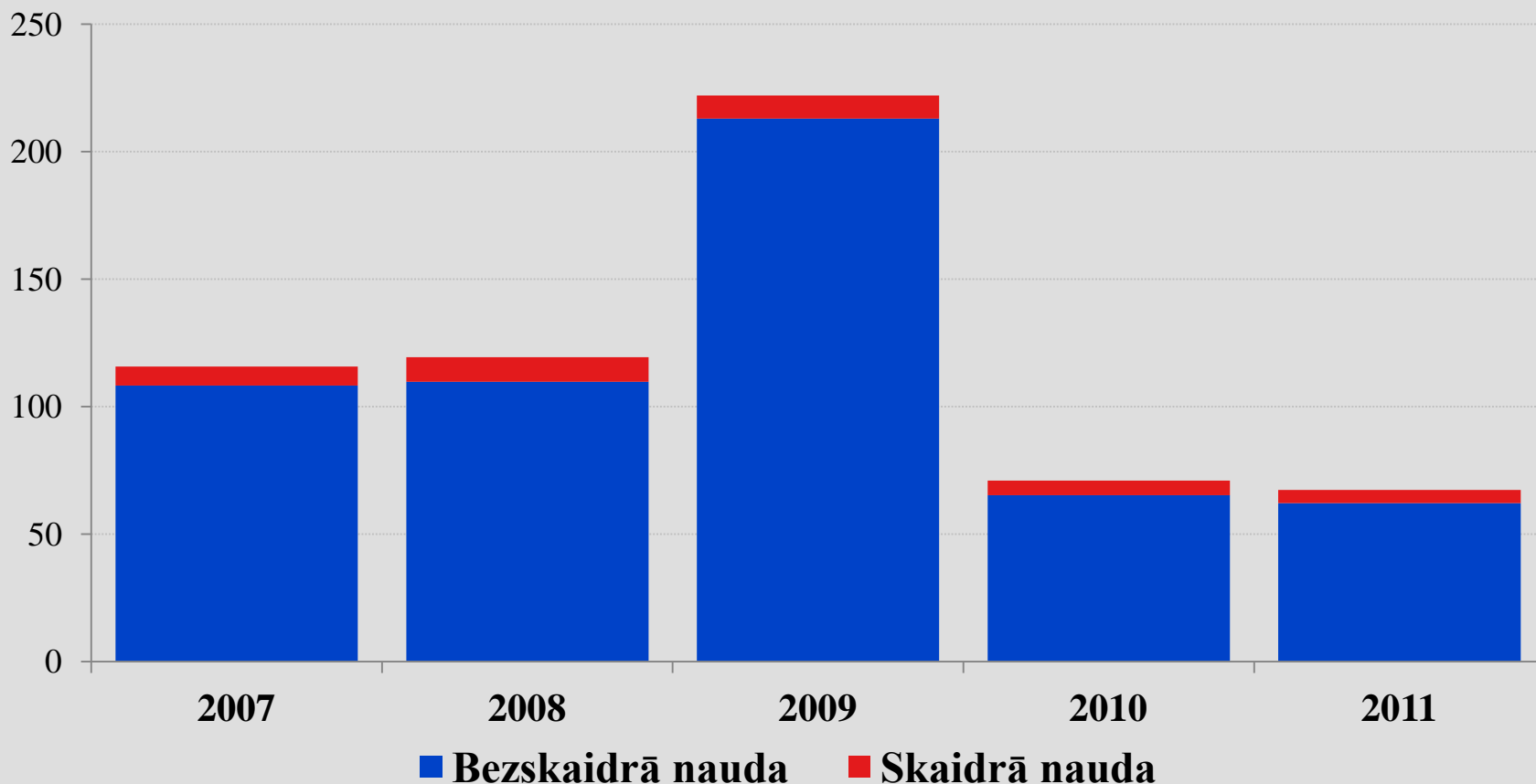
Augstāks IKP nozīmēs arī lielāku patēriņu un vairāk investīciju

Eiro ieviešanas efekts, starpība starp bāzes scenāriju un eiro ieviešanas scenāriju 2020. gadā (rādītāju līmeņi salīdzināmās cenās), %

Mainīgais	Efekts
Ilgtermiņa procentu likme (% punkti)	-0.5
Reālais eksports	+5.0
Reālais privātais patēriņš	+11.9
Reālās investīcijas	+15.9
Reālais IKP	+7.4

Ieguvums Nr. 6: Eiro samazinās valūtas konvertācijas izmaksas; pēdējo 5 gadu laikā tās bijušas ap 600 milj. EUR

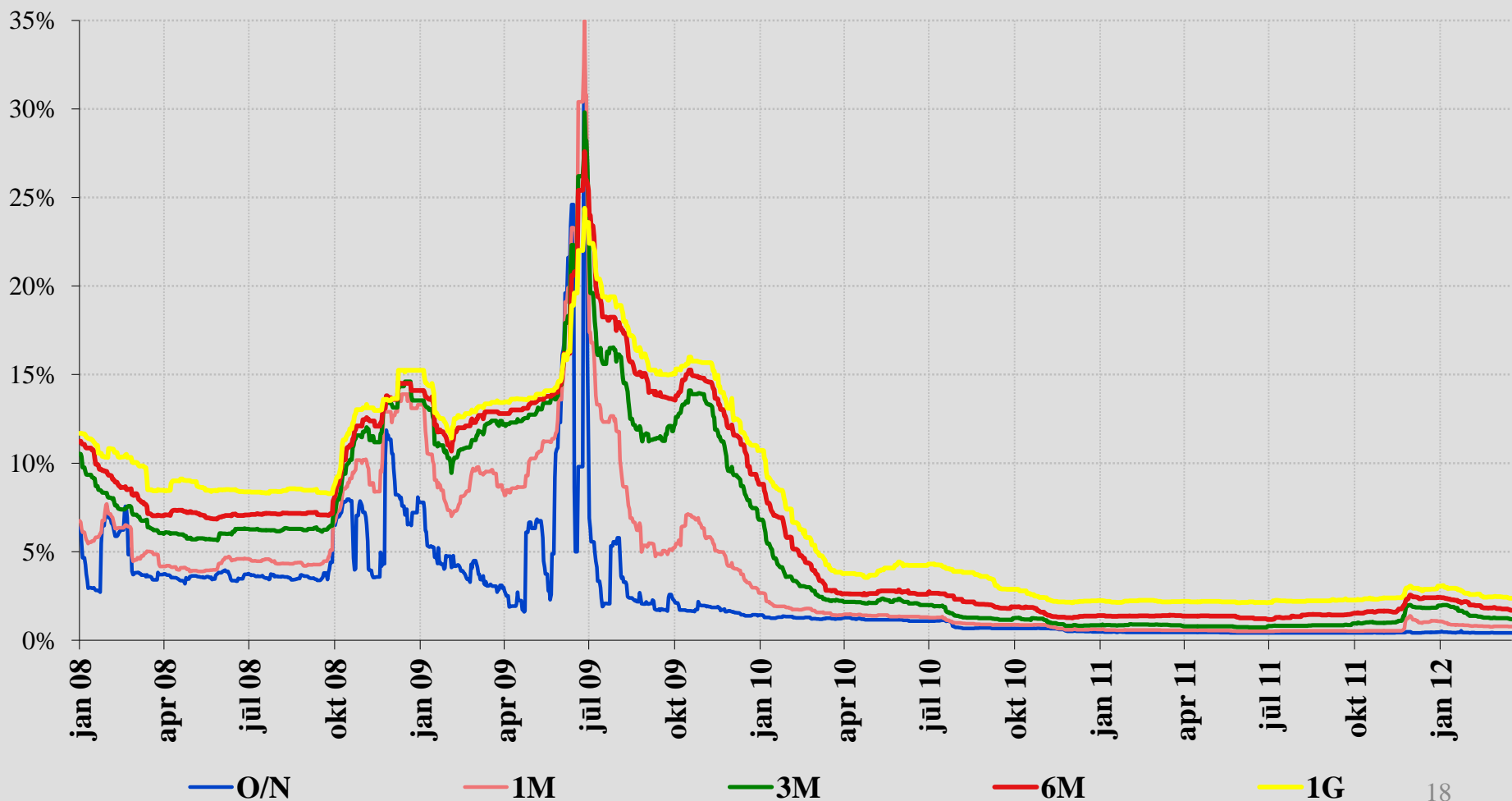
EUR/LVL valūtas maiņas izmaksas banku un valūtas maiņas iestāžu klientiem (milj. eiro)

Zaudējumi aprēķināti balstoties uz apgrozījumu un kursu starpību reālajos skaidrās un bezskaidrās naudas EUR/LVL darījumos bankās un valūtas maiņas punktos.

Ieguvums Nr. 7: Izzudīs devalvācijas bažas un ar tām saistītās izmaksas

RIGIBOR indeksi, %

Ieguvums Nr. 8: Eiro ieviešana padarīs Latvijas finanšu sistēmu daudz noturīgāku pret paniku finanšu tirgos

- Līdz ar eiro ieviešanu Latvijas bankām **pieeja Eiropas Centrālās bankas (ECB) likviditāti nodrošinošām operācijām**
- Tas **pasargā finansiāli veselas bankas no panikas viļņiem un depozītu aizplūdes**
- Tomēr ECB likviditāte nevar pasargāt bankas no maksāspējas problēmām / kapitāla nepietiekamības – par to jā rūpējas pašiem

Izmaksas Nr. 1: Eiro ieviešanas izmaksas sabiedriskajā sektorā

FM apkopotās izmaksas (12.2 milj. EUR)

- 5.0 milj. EUR - IT sistēmas
- 2.0 milj. EUR - komunikācija
- 2.1 milj. EUR - Latvijas Pastā skaidras naudas apmaiņa
- 1.3 milj. EUR - papildus drošības pasākumi
- 0.4 milj. EUR - nefinanšu sektora pasākumi (cenu monitorings, u.c.)
- 1.4 milj. EUR pārējie izdevumi

Izmaksas Nr. 2: Eiro ieviešanas izmaksas privātajā sektorā

- Slovākijas Centrālās bankas pētnieki apkopojuši¹, ka eiro ieviešanas tiešās izmaksas Eiro zonas valstīs **bijušas robežās no 0.3 līdz 0.8 procentiem no IKP**
- Latvijas Bankas aplēses liecina, ka 2009. gadā visu maksāšanas līdzekļu sabiedrības izmaksas Latvijā **bija 0.9% no iekšzemes kopprodukta** (aplēses veiktas izmantojot Eiropas Centrālās bankas metodoloģiju)
- Eiro ieviešanas izmaksas pieņemot, ka tās nepārsniegs:
 - 0.45% no IKP – 110 milj. EUR
 - 0.9% no IKP – 219 milj. EUR

Izmaksas Nr. 3: Sagaidāmās Latvijas iemaksas Eiropas Stabilizācijas mehānismā būs samērīgas

- Par veiktajiem valstu glābšanas pasākumiem līdz Latvijas iestāšanās brīdim eiro zonā Latvijai nebūs jāmaksā
- Iemaksas ESM Latvijas gadījumā veidos aptuveni 199 milj. eiro pirmo piecu gadu laikā
- Pēc 12 gadu pārejas perioda Latvijas iemaksām ESM kapitālā jāsasniedz 324 milj. eiro
- Tātad pirmo piecu gadu laikā pēc pievienošanās Latvijai ESM jāiemaksā vidēji 40 milj. EUR gadā
- Šī nauda netiek kādam uzdāvināta, bet ieguldīta kapitālā

Baža Nr. 1: Vai pēc eiro ieviešanas kāps cenas?

EK novērtējums maksimālajam cenu pieaugumam pēc eiro ieviešanas 2002. gadā

Valsts	Ietekme uz inflāciju (% punktos)
Eiro zonā vidēji	0.23
Somija	0.50
Vācija	0.22
Īrija	0.69
Spānija	0.62
Francija	0.38

Eurostat novērtējums cenu pieaugumam pēc eiro ieviešanas jaunajās dalībvalstīs

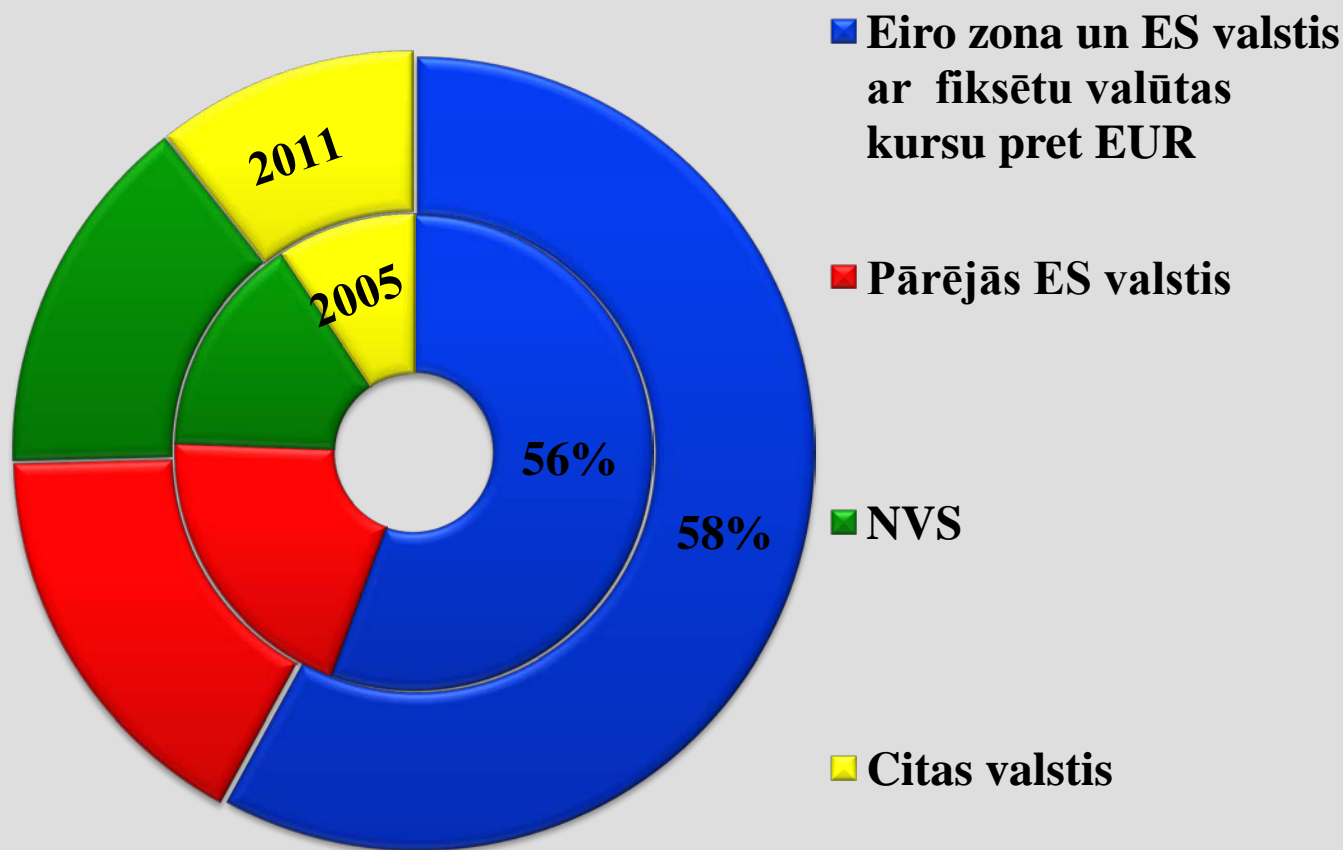
Valsts	Ietekme uz inflāciju (% punktos)
Igaunija	0.30
Malta	0.20
Slovākija	0.25

Baža Nr. 2: Eiro ir biļete uz Titānika klāja?

- Ekonomiski esam cieši saistīti ar eiro zonas valstīm.
- Tādēļ izjūtam Eiropas parādu krīzes sekas neatkarīgi no tā esam vai neesam ieviesuši eiro.
- Tomēr eiro sniegtās priekšrocības varēsīm baudīt tikai tad, kad eiro ieviesīsīm.

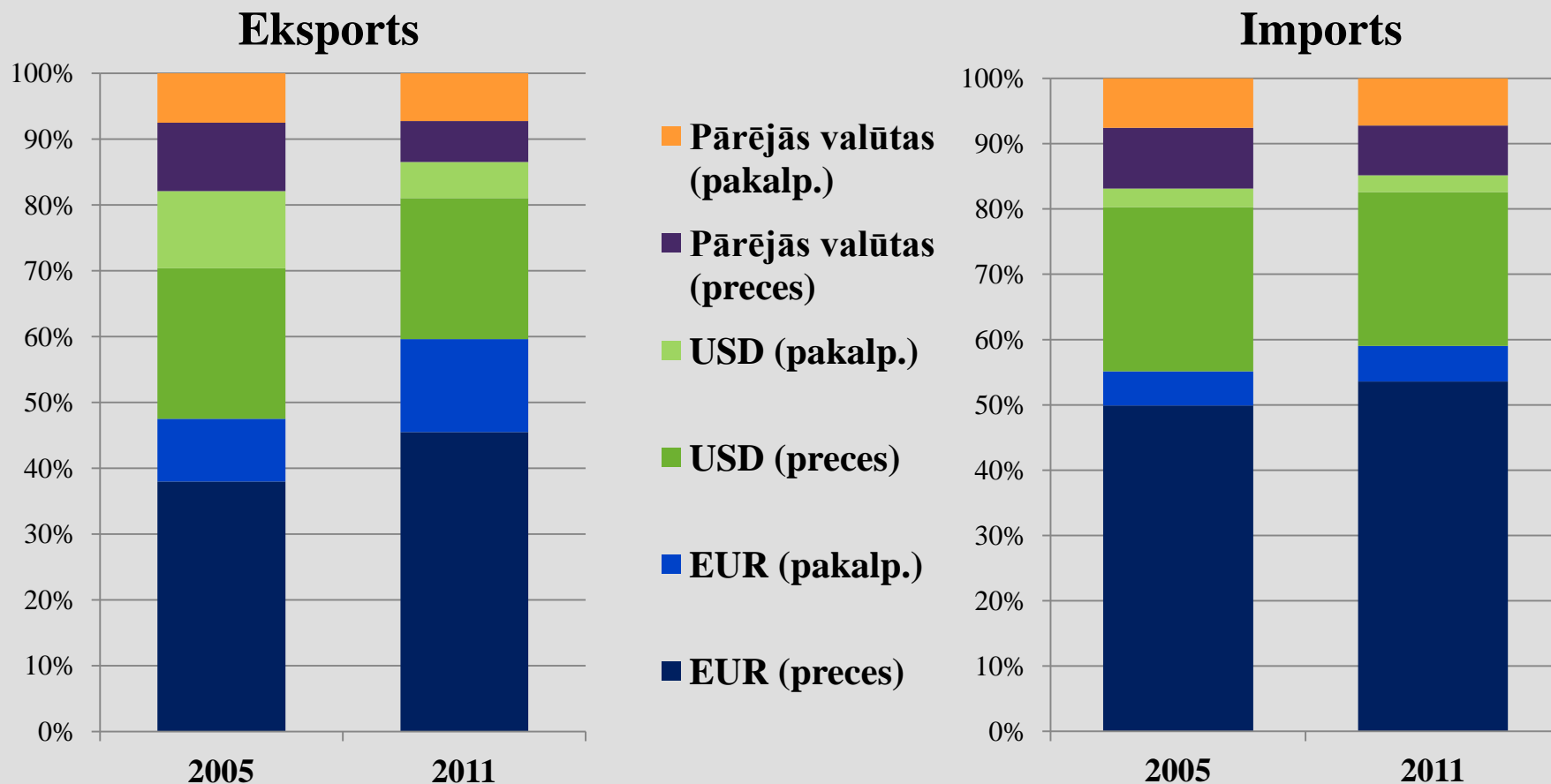
Eiro zonas un pie eiro fiksēto pārējo ES valstu īpatsvars mūsu eksporta struktūrā ir liels

Latvijas ārējās tirdzniecības apgrozījuma struktūra pa valstu grupām

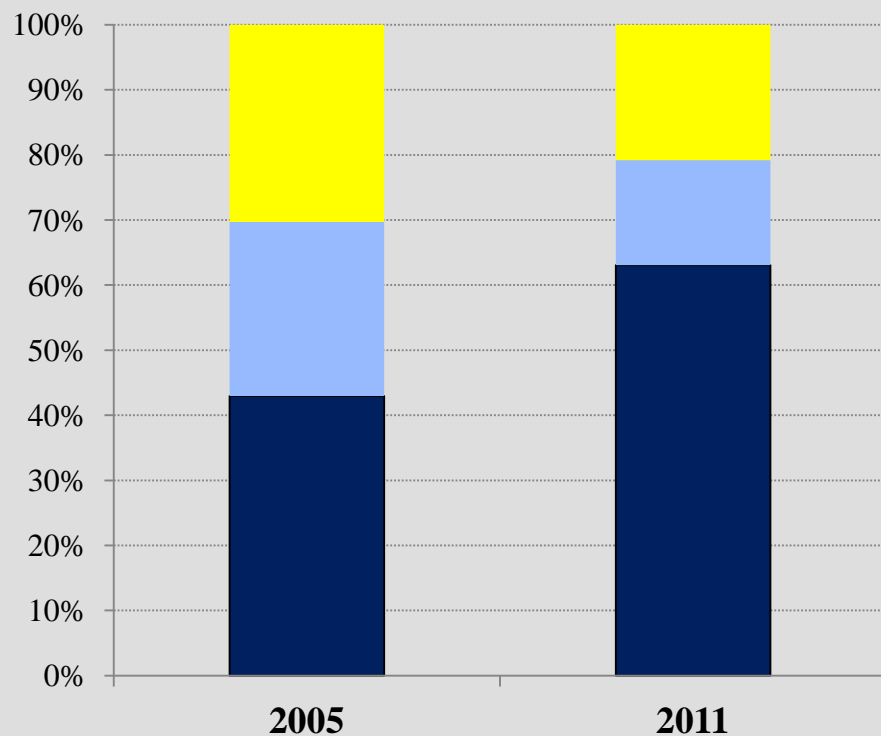
Eiro ir galvenā Latvijas ārējās tirdzniecības norēķinos izmantotā valūta

Latvijas preču un pakalpojuma ārējās tirdzniecības sadalījums pa valūtām

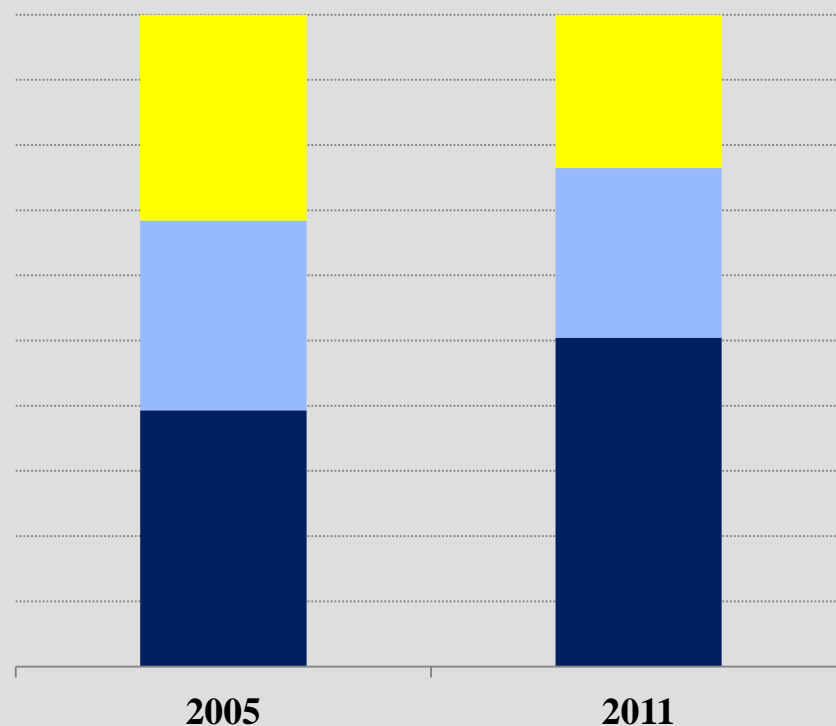

Eiro dominē Latvijas finanšu sistēmā

**Banku sektora aktīvu valūtu struktūra
(milj. latu)**

**Banku sektora pasīvu valūtu struktūra
(milj. latu)**

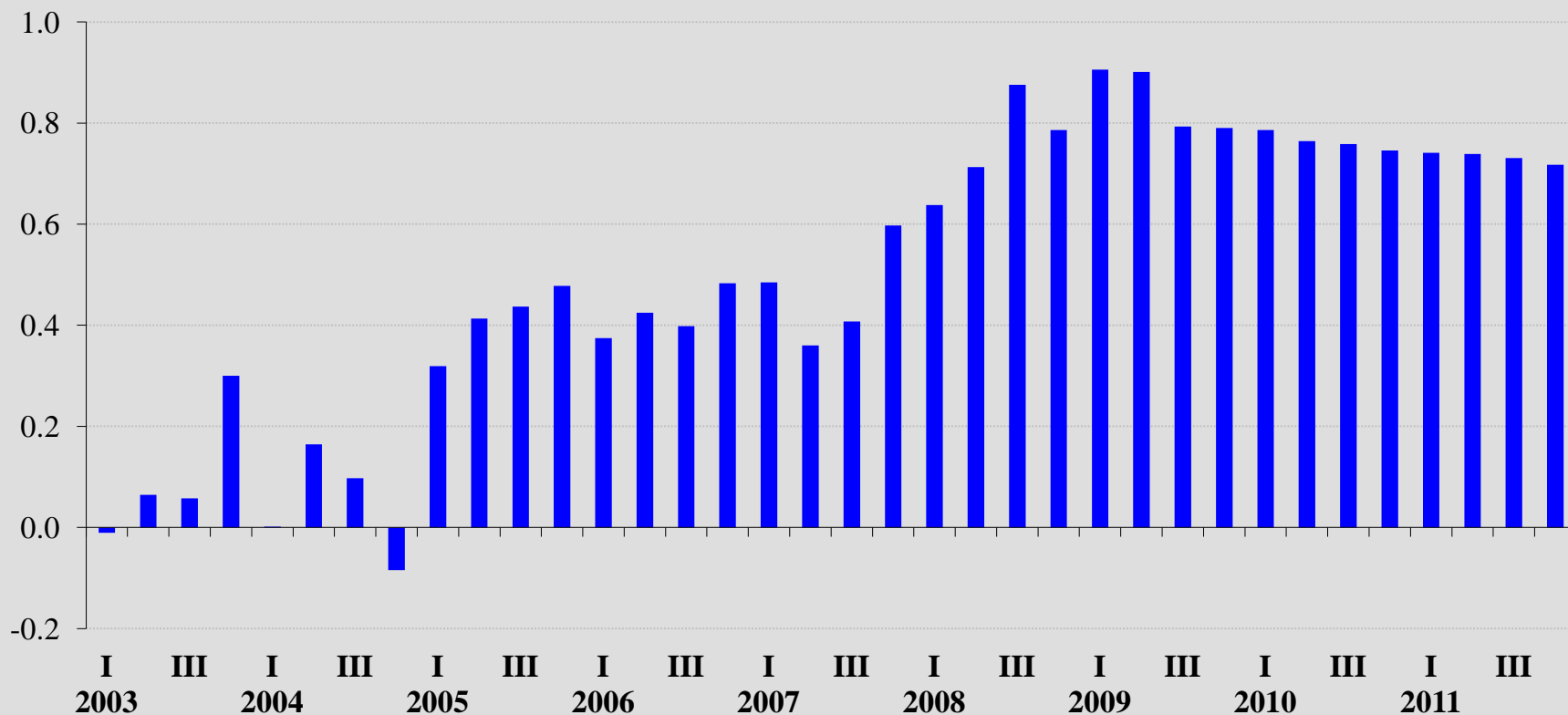
■ **Eiro** ■ **Lati** ■ **Pārējās valūtas***

* vairāk nekā 90% no pārējām valūtām veido USD

Avots: Latvijas Banka

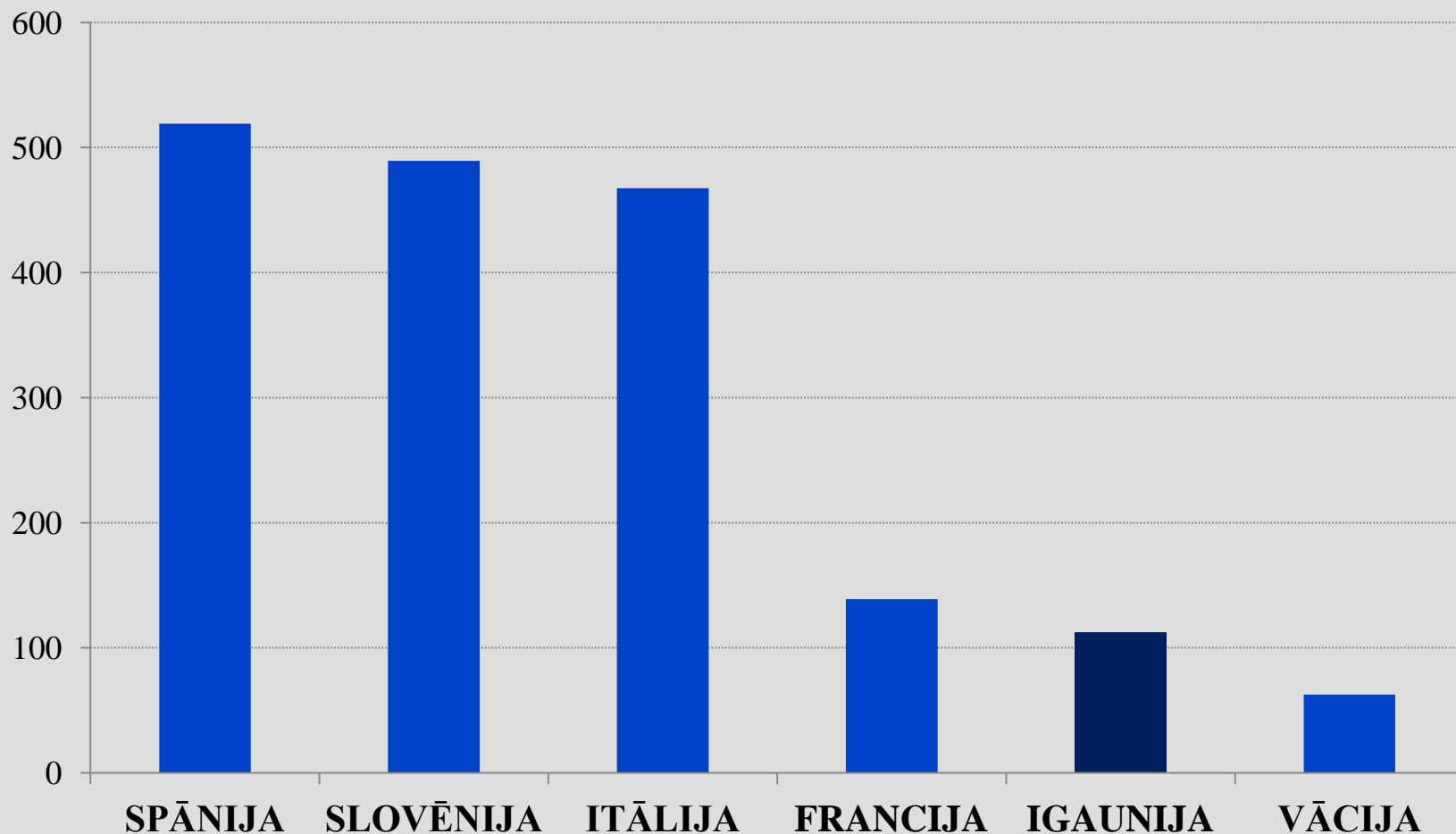
Eiro zonas biznesa cikls nozīmīgi ietekmē Latvijas ekonomiku

Korelācija starp Latvijas IKP un Eiro zonas ekonomiskās aktivitātes kopējo faktoru

Baža Nr. 3: Eiro palielinājis procentu likmes Grieķijā un Spānijā, kādēļ lai tās kristos Latvijā?

5 gadu kredītriska mijmaiņas darījumu (CDS) likmju starpības, uz 31.08.2012

Baža Nr. 4: Zaudēsim iespēju īstenot neatkarīgu monetāro politiku

Inflācija un IKP svārstīgums Latvijā, standartnovirzes

	Fiksēts valūtas kurss (+/- 1%)	Peldošs valūtas kurss (VKM2 +/- 15%)	Peldošs valūtas kurss ar inflācijas mērķi
Faktiskā un potenciālā IKP starpības svārstīgums	5.28	5.81	5.57
Inflācijas svārstīgums	2.55	14.00	9.57

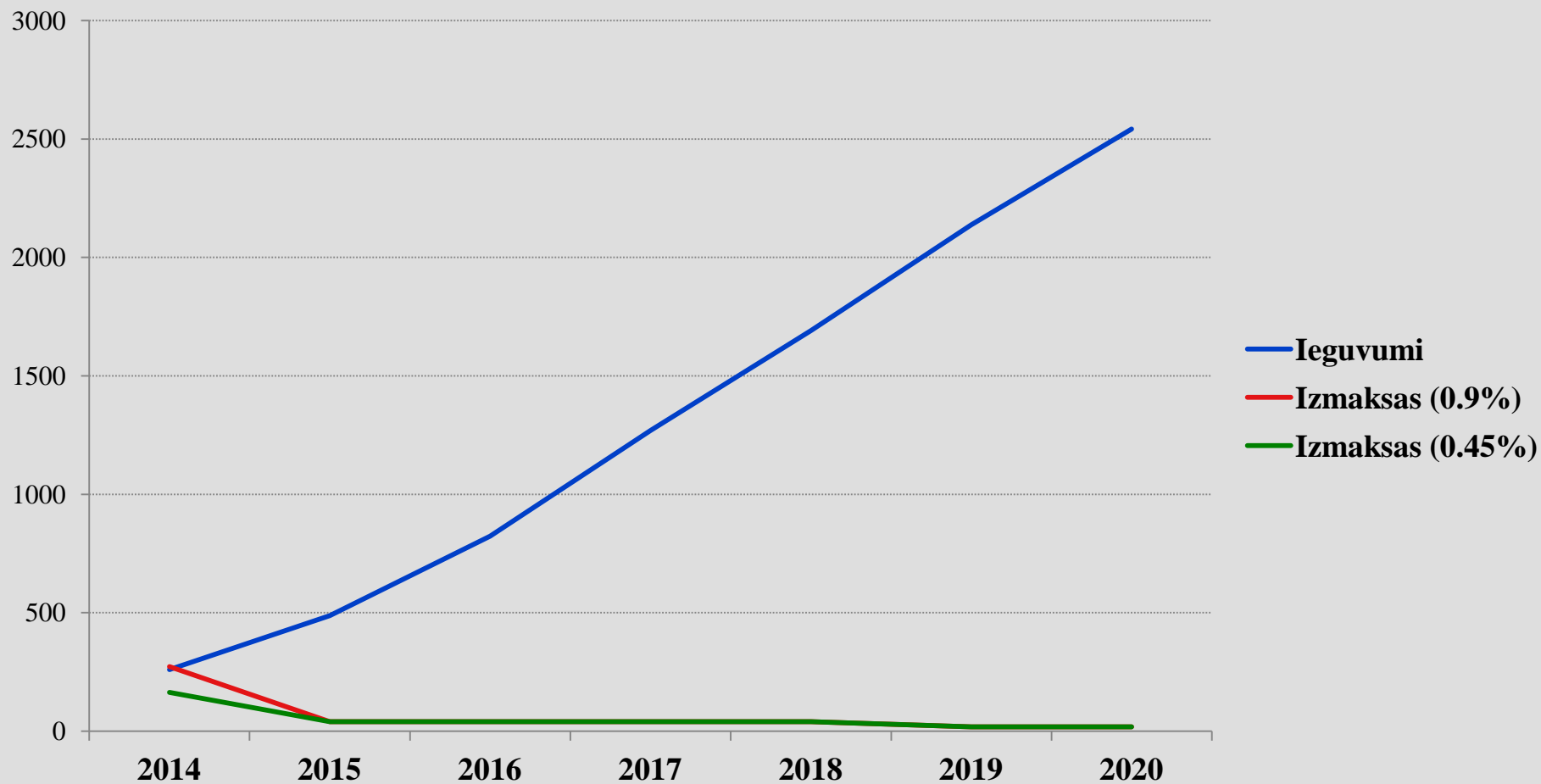
Ja Latvija pārietu uz peldošu valūtas kursu, inflācijas svārstīgums pieaugtu **3.7 līdz 5.5 reizes**, un IKP svārstīgums pieaugtu par aptuveni **10%**.

Kopsavilkums: finansiāli eiro Latvijai ir izdevīgs

Rādītājs	Vērtība
Ietaupījums valsts budžetā zemāku parāda apkalpošanas izmaksu dēļ (10 gadu laikā kopš eiro ieviešanas)	~900 milj. EUR
Ieguvums no eksporta kāpuma un procentu likmes samazinājuma privātajam sektoram (2014. līdz 2020.g., kumulatīvi)	~8 000 milj. EUR
Ieguvumi no valūtas konvertāciju izmaksu izzušanas (10 gadu laikā kopš eiro ieviešanas)	~700 milj. EUR
Vienreizējas eiro ieviešanas izmaksas valsts sektorā (FM aprēķins)	12 milj. EUR
Vienreizējas eiro ieviešanas izmaksas privātajā sektorā	~110 - 219 milj. EUR
Latvijas iemaksas ESM kapitālā (5 gadu laikā kopš eiro ieviešanas)	199 milj. EUR

Eiro ieguvumi jau pirmajā gadā atsvērs tā ieviešanas izmaksas

Eiro ieviešanas finanšu ieguvumi un izmaksas, milj. EUR

Ekspertu sarunas

Latvijas Bankā

